

JAN SMEEKENS & JEROEN KLEIJNE

SMEEKENS

SPORT

HOE IK GOUD VERLOOR
EN MEZELF TERUGVOND

Inleiding

Als ik achter mijn bureau ga zitten, ruik ik nog steeds de verflucht. Ik heb deze kamer opgeknappt om dit boek te gaan schrijven. Het is een gek gevoel dat ik mijn trainingsrondjes op de ijsbaan zomaar heb verruild voor bijna evenzoveel uren aan dit bureau. Mijn tas met mijn schaatsen ligt ongebruikt in een hoek van de zolder, en de laptop waarop ik aan het tikken ben is nu mijn gereedschap geworden. Ik ben net gestopt met de sport waar ik jarenlang alles voor heb gegeven. En met dezelfde discipline zit ik nu te schrijven. Het doet me goed om me op andere vlakken te ontwikkelen, met de hulp van mijn co-auteur Jeroen. Ik merk dat het schrijven me steeds beter afgaat. Voordat ik begin aan een hoofdstuk, maak ik een lange wandeling met mijn hond Bobbie en probeer ik de tekst te visualiseren. Als ik thuiskom, typ ik het uit op mijn laptop.

Mijn hele leven ben ik bezig geweest met de jacht op honderdsten van seconden, om steeds een klein beetje van mijn toptijd af te schaatsen. Het moest altijd sneller en

beter. Het was een intense periode, met mooie herinneringen en bijzondere vriendschappen, maar ook tegenslagen en eenzaamheid. Tijdens het schrijven merk ik dat het proces van herbeleven en verwoorden veel met me doet. Soms zit ik na een paar uur schrijven met vochtige ogen op de bank voor me uit te staren, bijvoorbeeld wanneer ik in mijn hoofd mijn ereronde in Sotsji aan het rijden ben. Een andere keer moet ik hardop lachen of worden mijn handen juist klam van het zweet als ik een belangrijke wedstrijd herbeleef.

Dit boek wil ik vooral schrijven om mijn schaatscarrière goed af te sluiten. Fysiek ben ik aan het aftrainen: ik stap op de racefiets of ga een rondje hardlopen. Mentaal verdient mijn tijd als topsporter echter ook een goede afsluiting. Gedurende mijn schaatsleven ontdekte ik hoe belangrijk het is dat mijn lichaam en geest in balans zijn. Nu ik voor dit boek stilsta bij alle gebeurtenissen die mijn schaatscarrière bepaald hebben, kom ik erachter dat ik nooit veel gerelativeerd heb. Snel schaatsen was het allerbelangrijkste, punt. Alles moest daarvoor wijken. Die houding heeft me veel gebracht, omdat ik daardoor kon pieken op de momenten die er echt toe deden. En aan de andere kant heeft het gebrek aan relativering er soms toe geleid dat ik verdronk in details die me meer energie kostten dan ze me opleverden. Het is goed om even te vertragen, om zo alles wat er is gebeurd in de laatste twintig jaar te verwerken. Van een jong talent tot zilver op de Spelen en uiteindelijk mijn wereldtitel.

In dit boek krijg je niet alleen een kijkje in de keuken van de topsport, maar lees je ook wat er in mijn hoofd omging op bepalende momenten. Welke keuzes ik gemaakt heb, welke lessen ik hieruit trok en hoe het me uiteindelijk lukte om mijn jongensdroom in vervulling te laten gaan.

1

DE RIT VAN MIJN LEVEN

‘Jan, je moet zo naar het podium,’ zegt een van de begeleiders van mijn schaatsteam. Ik loop al een paar minuten doelloos rond op het middenterrein van de olympische ijsbaan, waar ik net het meest intense en chaotische uur van mijn leven heb meegemaakt. Een klein groepje Oranjefans heft op de tribune nog een lied aan. Om me heen trekken schaatsers hun schaatspak uit, officials lopen driftig heen en weer. Uit mijn ooghoeken kijk ik naar het scorebord om te zien of het er nog steeds staat, die 2 voor mijn naam. Ik stamp naar het bankje waar mijn vriend en kamergenoot Stefan Groothuis zit en vloek hartgrondig. Hij is zelf net gevallen tijdens de wedstrijd, maar slaat even een arm om me heen. Het stadion stroomt langzaam leeg. Bondscoach Arie Koops komt naar me toe met de finishfoto’s en bevestigt dat ik na een correctie van de tijdwaarneming

echt tweede geworden ben. Zijn monoloog over cijfers en grafieken dringt totaal niet tot me door.

Even later loop ik achter Michel en Ronald Mulder naar de plek waar de bloemenceremonie plaatsvindt, veertig meter verderop. Met zijn drieën hebben we gezorgd voor een volledig Nederlands podium op de 500 meter, voor het eerst in de geschiedenis. Ik zou het bijzonder moeten vinden, maar ik voel me leeg vanbinnen. Toch probeer ik zo min mogelijk te laten merken van mijn teleurstelling. Uit respect voor mijn tegenstanders, het publiek, de hele wereld die via de televisie toekijkt wil ik me niet laten kennen. Ik ben vanmorgen zo gefocust deze arena in gekomen, vol zelfvertrouwen en vastbesloten om de wedstrijd van mijn leven te rijden, ik ga het stadion niet verlaten als een kind dat om zich heen aan het schoppen is.

Mijn mond is nog steeds droog van de inspanning en van de emotionele rollercoaster waar ik het afgelopen uur in zat. Half verdoofd zie ik mijn ploeggenoot Ronald het podium op stappen. Hij pakt door een snelle tweede omloop verrassend het brons. Na hem ben ik aan de beurt. Ik krijg de bloemen voor de tweede plaats uit handen van ISU-lid German Panov. Ik glimlach, maar ik straal niet. Ten slotte springt Michel het podium op, de winnaar van de dag. Uiteraard gaat hij helemaal uit zijn dak, ik had hetzelfde gedaan als ik hem was.

In de bocht van de schaatsbaan zie ik mijn vriendin Ingeborg, mijn ouders, zussen Keetie en Eefje en de rest van de familie staan. Ik voel me schuldig. Een uur geleden werden ze nog uitgebreid gefeliciteerd met mijn overwin-

ning door alle mensen om hen heen, inclusief de familie Mulder. Ik heb in alle herrie en tumult twee vingers naar ze opgestoken en naar mezelf gewezen om duidelijk te maken dat ik toch tweede ben geworden. Als ik terugdenk aan de verbijstering op hun gezichten, doet me dat nog altijd pijn. Ik kan zelf ook nog steeds niet bevatten dat het zilver is geworden en geen goud.

Toch voel ik ook trots, nu ik hier op het podium sta. Ik weet dat ik de rit van mijn leven heb geschaatst op het juiste moment, tijdens de Olympische Spelen. Met als tastbaar bewijs een medaille – al krijg ik die morgen pas. Maar door de manier waarop de uitslag tot stand gekomen is, verdwijnt die trots in een grote leegte. Dat sport hard was wist ik al, maar dat ik tot deze diepte kon afdalen had ik nooit kunnen bedenken.

Meteen na de ceremonie drukt de persvoorlichter van het Nederlands team een telefoon in mijn handen. Ik hoor de enthousiaste stem van de minister-president. ‘Hallo Jan, met Mark Rutte. Van harte gefeliciteerd met je prestatie.’ Een paar dagen geleden kwam hij nog op bezoek in het olympisch dorp, samen met de koning en koningin, om het Nederlandse team succes te wensen. Gelukkig gaat Rutte niet al te diep in op het verloop van de wedstrijd, want ik heb geen behoefte om daarover te praten. De verbinding is vrij slecht, dus na het uitwisselen van enkele beleefdheden hangen we weer op.

Op dit moment wil ik nog maar één ding: naar mijn vriendin toe. Haar troosten, even weg van alle heisa. Maar tussen mij en het weerzien met Ingeborg staan nog hon-

derden journalisten, als wolven die wachten tot ze een stuk vlees toegeworpen wordt. Ik loop van het middenterrein naar de persruimte en vraag of ze nog even geduld willen hebben. 'Ik kom er zo aan, maar ik moet eerst iets belangrijkers doen.'

Al bellend ren ik door de lange betonnen tunnels van de ijsbaan om Ingeborg uit te leggen waar we elkaar kunnen zien. In de wirwar van gangen, kamers en ingangen is het een heel gedoe om de publieke ruimten te vinden. In mijn kielzog heb ik een chaperonne die me in de gaten moet houden totdat ik urine heb ingeleverd bij de dopingcontrole. Bij het einde van het besloten deel van de schaatshal zie ik Ingeborg al staan. Als ik haar eindelijk in mijn armen heb, kan ik haar alleen maar troosten. Haar boosheid en teleurstelling snap ik volkomen. Jarenlang hebben we lief en leed gedeeld en stond alles in het teken van deze olympische 500 meter. Nu voelt het alsof ik iedereen teleurgesteld heb. Mezelf, maar vooral alle mensen die samen met mij dit olympische avontuur zijn aangegaan.

Na een paar minuten loop ik terug naar de verzamelde journalisten, die natuurlijk willen dat ik in geuren en kleuren vertel hoe het voelt om toch geen olympisch kampioen te zijn. Mijn antwoord: klote. In het Duits, Engels en Nederlands doe ik plichtsgetrouw telkens opnieuw verslag van de wedstrijd, tot ik het helemaal zat ben. De strekking is elke keer hetzelfde en blijft zeer doen. Tegen Bert Maalderink zeg ik voor de camera's van de NOS dat ik heb gevochten voor wat ik waard ben.

'Ik heb er alles aan gedaan. Ik heb alles gelaten voor mijn

doel om olympisch kampioen te worden. Ik heb twee goede races gereden. Als je dan tweede wordt, dan moet je daar blij mee zijn,' hoor ik mijn verstand zeggen, al is mijn gevoel heel anders.

Als alle wolven gevoerd zijn en zich hebben teruggetrokken in de catacomben en ik urine en bloed heb ingeleverd onder het toeziend oog van een dopingcontroleur, wordt het tijd om naar de festiviteiten in het Holland Heineken House te gaan. Hier worden traditiegetrouw de Nederlandse prestaties gevierd met alle fans die naar de Spelen zijn afgereisd. Een medewerker van de NOS geeft me een lift naar het terrein van de feesttent, een paar kilometer verderop, in de tuin van het AZIMUT Hotel. De televisiestudio van het NOS-programma *Studio Sportwinter* is daar ook, waar ik straks nog aan mag schuiven met Michel en Ronald. Als ik het laatste stukje naar het hek loop, zie ik ineens mijn ouders. 'Nu moet je zeker naar de huldiging?' vraagt mijn vader argeloos.

'Dat maak ik zelf wel uit,' snauw ik. Ik ben na de race een speelbal geworden van alle plichtplegingen, kennelijk heb ik het nodig om me even af te reageren op de mensen van wie ik hou.

Wanneer ik aankom bij het Holland Heineken House vraagt iemand of ik nog wel het podium op wil, het feestgedruis in. Ik knik. Nu we er toch zijn, laat ik me natuurlijk niet kennen. Als ik ergens aan begin, zit ik de rit helemaal uit. Met de broertjes Mulder sta ik in een soort wacht-ruimte, maar we praten niet met elkaar. Er zijn hier twee winnaars en één verliezer, dat voelen we alle drie. Iemand

van de organisatie geeft ons een tegel die onze medaille symboliseert. Die mogen we zo meteen in de vloer plaatsen, zodat aan het einde van deze Olympische Spelen alle Nederlandse medailles in deze *walk of fame* liggen.

Wanneer ik enigszins vertwijfeld vanuit de coulissen de *Legendary Lane* op kom, begeleid door het gelijknamige nummer van Dinand Woesthoff, gaat het publiek helemaal los. ‘*Walk the lane. This legendary lane. It’s all or nothing.*’ schalt het door de zaal. Vol agressie ram ik de hard plastic tegel met de afbeelding van mijn zilveren medaille in de vloer; mijn handen doen er pijn van. Lekker om me even af te reageren.

Snel loop ik door naar het podium. Ik voeg me bij Michel en zijn trainer Gerard van Velde en Ronald en onze trainer Jac Orië. Juist dankzij Jac ben ik de afgelopen vijf jaar veel beter gaan schaatsen en heb ik talloze wereldbekers gewonnen.

Peter Heerschop en Viggo Waas zijn de hosts deze avond en stellen ons een paar vragen. Jac kijkt strak voor zich uit. Ik zeg dat hij toch maar moet proberen ervan te genieten. ‘Als ik het kan, kun jij het ook.’ Ik ben minstens zo teleurgesteld als hij, maar ergens voelt het ook speciaal dat ik dit mee mag maken. Iets wat ik de komende vier jaar sowieso niet nog een keer ga beleven.

Aan de zijskanten van het podium gaan de confettikanonnen aan. Ik word toch aangestoken door het enthousiasme van het publiek en sta zowaar nog even te hossen, arm in arm met de broertjes Mulder.

Als we een uurtje feest hebben gevierd in het Holland

Heineken House gaan we met zijn drieën naar de studio van de NOS. Presentatoren Henry Schut en Erben Wennemars laten eerst een samenvatting zien van de wedstrijd.

‘Zullen we de beelden er even bij pakken?’ vraagt Henry nog.

‘Nou, hoeft niet, hoor,’ lach ik een beetje zuur.

‘Sorry, maar we gaan toch even kijken.’

De gifbeker moet kennelijk helemaal leeg. Ik kijk met een schuin oog en probeer de beelden zo min mogelijk te laten binnenkomen, om niet overvallen te worden door emoties. Erben haalt nog een keer de finishfoto's tevoorschijn.

‘Ik heb zilver gewonnen,’ moet ik beamen. ‘Dat moet nog langzaam indalen.’

Na de aftiteling van *Studio Sportwinter* is het eindelijk tijd om mijn familie, die in het publiek zit, echt te begroeten. Zo sluit ik de dag af met iedereen die zo heeft meegeleefd: Ingeborg, mijn ouders, mijn twee zussen, ooms en tantes en wat goede vrienden. We hebben het nu even niet over de wedstrijd, daar is vandaag genoeg over gezegd. Niemand heeft zin om in die open wond te wroeten. Ineens zet iemand ‘Lang zal hij leven’ in, waarna de rest van de familie inhaakt. Ik besef pas na een paar tellen dat het twaalf uur is. Mijn verjaardag, vandaag word ik zevenentwintig. Het voelt als niet meer dan een voetnoot op deze bewogen dag.

In mijn eentje loop ik kort daarna door het verlaten olympisch dorp naar mijn appartement. De stilte is prettig, na alle drukte van vandaag.

Ik doe de deur van mijn slaapkamer open en sluip op mijn sokken naar binnen. Stefan Groothuis ligt natuurlijk al lang te slapen; hij moet over twee dagen de 1000 meter schaatsen.

Nog een hele tijd lig ik in mijn bed te woelen en te malen over wat er vandaag gebeurd is. Om vier uur val ik eindelijk uitgeput in slaap.

De volgende ochtend ben ik al om zeven uur weer klaarwakker. Mijn hoofd bonkt, maar na een korte douche voel ik me wat beter. Ik ontbijt met mijn ploeg in het *foodcourt* van het olympisch dorp. Ik zeg niet veel, omdat ik de stemming niet wil beïnvloeden. Mijn ploeggenoten moeten de komende dagen allemaal nog in actie komen. Gelukkig heb ik met Jac afgesproken om na het ontbijt op de ijsbaan een intervaltraining te doen. Ik hoef me nu niet te houden aan mijn trainingsschema, maar mag gewoon voluit gaan. Wanneer ik na een uurtje mijn schaatsen uitdoe, ben ik gesloopt. Maar mijn hoofd is helemaal leeg.

De rest van de dag staat vooral in het teken van de uitreiking van de medailles, vanavond op Medal Plaza. Voordat het zover is, vertel ik mijn verhaal tot vervelens toe bij radio en tv en aan de schrijvende pers. Mijn verlies spreekt kennelijk tot de verbeelding. Het besef dat mijn zilveren plak echt niet meer gaat veranderen in een gouden medaille dringt steeds meer door. Van mijn rationele ik moet ik blij zijn met zilver, maar mijn emoties voeren me vaker terug naar dat gevoel van ontsteltenis dat ik goud verloren heb.

's Middags brieft de organisatie me alvast over alle pro-

tocollen die gelden voor de avondceremonie, over het ver-
voer naar Medal Plaza, de kleding die ik aan moet hebben
op het podium en over het bijbehorende tijdschema.

Een paar uur voor we op het podium verwacht worden,
haalt een auto van de organisatie ons op. Als we aankomen
bij Medal Plaza staan daar weer rijen journalisten uit alle
windstreken die ons een quote willen ontfutselen over *the
day after*. Na mijn korte nacht heb ik niet het gevoel dat er
überhaupt een nieuwe dag is aangebroken, dus ik geloof
niet dat ik veel zinnigs zeg.

Een paar minuten later vraagt de organisatie ons om
naar de catacomben te komen. Op een whiteboard tekent
iemand met dikke viltstiftstrepen de looplijnen op het
podium tijdens de medailleceremonie. Alsof de trainer
van het Nederlands elftal in de rust van de WK-finale de
tactiek uiteenzet.

Wanneer we met zijn drieën naar het podium lopen en
ons daarachter opstellen, zie ik in het publiek mijn fami-
lie en vrienden staan. Ik zie vooral lachende gezichten, al
weet ik dat ook zij de teleurstelling van gisteren nog niet
hebben verwerkt. De olympische vlam deint achter ze in
de wind. Mijn vader steekt zijn duim op.

Geduldig wacht ik tot mijn naam wordt omgeroe-
pen: *'Silver medalist, representing The Netherlands... Jan
Smeeckens!'* Ik spring geen gat in de lucht, maar ik bal mijn
vuisten en zwaai naar het publiek. IOC-lid Camiel Eurlings
feliciteert me en hangt de zilveren medaille om mijn nek.
'Fantastisch,' zegt hij. 'Hier staan eigenlijk drie winnaars.'

Ik realiseer me dat het inderdaad heel speciaal is: Neder-

land met drie mannen op het podium van de olympische 500 meter. Ik moet denken aan het begin van mijn carrière, toen ik vaak stomverbaasd werd aangekeken als ik vertelde dat ik me alleen op de kortste sprintafstand wilde richten. Ik herinner me hoe ik die afstand eigenhandig uit het slop trok en hoe de droom van een hoofdprijs steeds realistischer werd – de hoofdprijs waar gisteren iemand anders mee vandoor is gegaan.

Als het Wilhelmus wordt ingezet en de Nederlandse vlag gehesen wordt, voelt het toch of die ook een beetje voor mij de lucht in gaat.

In de *family lounge* laat ik de medaille aan mijn familie zien. We besluiten om nog even naar het Holland Heineken House te gaan: Ingeborg, mijn zussen, een paar vrienden en ik. Ze zijn tenslotte niet alleen voor het schaatsen naar Rusland gekomen. Mijn ouders zeg ik gedag, zij vliegen morgen alweer naar Nederland.

Als we gaan dansen, gooi ik de zilveren medaille achteloos in een leren tasje dat Ingeborg bij zich heeft. Ik drink zonder schuldgevoel bier – de druk om te presteren is er niet meer – en voor even is mijn teleurstelling van gisteren een vage herinnering.

Rond middernacht fiets ik terug naar het appartement. Ik ga op bed liggen en hoor mijn telefoon piepen. ‘Ik ben trots op je,’ appt Ingeborg. Ik wil nog een lief berichtje typen, maar mijn vingers weigeren dienst. De beelden van de race en alles wat er daarna gebeurde flitsen weer door mijn hoofd. Ik voel mijn ogen nat worden. Ik gooi de medaille naast het bed en begraaft mijn hoofd in het kussen.